

A digitális munkarend tapasztalatai pedagógusszemmel: kerekasztal-beszélgetés a Jászság középiskolai tanáraival

Magyar Ágnes – Ambrús Enikő Martina

Bevezetés

A SARS-CoV-2 (Covid-19) koronavírus rövid és hosszú távú hatásaival számos tanulmány foglalkozik napjainkban. Nem valószínű, hogy tudnánk olyan tudományterületet említeni, amely vizsgálati fókuszában vagy épp érintőlegesen ne említene a Covid-19 szerepét az utóbbi két és fél évben megfigyelhető tendenciákban. A pedagógia, az oktatás és nevelés területe olyan szegmens, ahol ezek a hatások radikálisan érvényesültek. A 2020 tavaszán első alkalommal, majd a 2020–21-es tanév nagy részében másodszor is kényszerű hatásra megvalósuló digitális munkarendben zajló oktatás az érintett időszakokban és azt követően is folyamatosan kínál kutatási témát az érintetteknek.

Elméleti háttér

A téma szakértőit foglalkoztatja többek között a digitális munkarendben zajló oktatás hatékonysága (Jakab, 2020a, 2020b), az alkalmazott módszerek és eszközök, felületek, csatornák (Czirfusz et al., 2020), a kommunikáció megvalósulásának módja, a pedagógusok és a diákok tapasztalatai (Bernhardt et al., 2020; Bernhardt & Szaszko, 2021).

Gyarmathy (2021) tanulmányában a járvány pszichológiai hatásait emelte ki, elsősorban éppen a tinédzser korosztályra vonatkoztatva, akiket ebben az igen szenzitív életkori szakaszban ért el a karanténhelyzet. A legfontosabb pszichés hatások között elsőként említi a járvány keltette szorongást. Ez az érzés a felnőttek közvetítése révén a gyerekeknél sokszorososan megjelent. Amennyiben a gyermek környezetében élő felnőtt lelkiállapotára jellemző volt a szorongás, az meghatározó volt a gyerekek ilyen irányú zavarainak kialakulásában is. A karanténhelyzet megfosztotta a családokat a jól bevált rutinoktól, ami további lelki terheket rótt a családtagokra, köztük a gyerekekre is. Az összezártság következtében nőtt a családon belüli konfliktusok, akár az erőszak aránya is, illetve a külső személyes kapcsolatok hiánya is fokozta a nyomást. A 14–18 éves kor ebből a szempontból nagyon szenzitív életszakasz. A társaktól érkező személyes impulzusoknak jelentős szerepe van a személyiségfejlődésben, s ez

nem helyettesíthető a digitális eszközök révén megvalósuló kontaktussal, mely sokszor torzít. Ahogyan Osváth és Papp (2020) fogalmazzak tanulmányukban, az iskola nem tudott eleget tenni eredendő szocializációs közeg funkciójának, ami miatt a karanténoktatás nélkülözötte a nevelést. Németh et al. (2021) arról számolnak be, hogy a gyerekeket az idő előrehaladtával megviselte a barátok, osztálytársak és a tanuláson kívüli közös tevékenységek hiánya.

A távoktatásra való átállás következtében előtérbe került az önálló és a társas tanulás (Gyarmathy, 2021). A tanuló önszabályozási képessége Réthy (2003) szerint meghatározó a tanulási kedv alakulásában. „Önszabályozó tanulásról akkor beszélhetünk, ha egy személy önmagát motiválja és a tanulási tevékenységét önállóan, önágaért felelősen tervezi, strukturálja, vezérli és kontrollálja” (Réthy 2003, 47. o.). Magyar et al. (2021) tanulmányukban úgy fogalmazzak, hogy bár a diákok nagyfokú önállósággal jellemezték tanulásukat a karanténidőszakban, azért ez nem feltétlenül az önszabályozó tanulás kompetenciájának tekinthető, sokkal inkább a körülmények kényszerítő hatásának betudható jellemző.

Problémafelvetés, célkitűzés, a beszélgetés körülményei

A Covid-19 okozta digitális munkarendre történő átállás 2020 márciusában váratlanul és többnyire felkészületlenül érte a köznevelési intézmények pedagógusait és tanulóit is. Az átállás második szakaszában, 2020 szeptemberében már a legtöbb helyen felkészültebben, kész stratégiával készültek a tanévre, ám ennek ellenére nem zajlott zökkenőmentesen ez az időszak sem. A tanárok és a diákok oldaláról is megterhelő volt mindkét periódus, ugyanakkor számos ponton fejlődést is hozott.

Tanulmányunkban a 2021. november 17-én a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából az EKKÉ Jászberényi Campusán a Jászság középiskolái által delegált pedagógusok részvételével készült kerekasztal-beszélgetésen elhangzottakat szeretnénk ismertetni. Célkitűzésünk az volt, amikor ezt a fókuszcsoportos beszélgetést megszerveztük, hogy választ kapjunk a pedagógusoktól a következő kérdésekre: (1) Van-e különbség a digitális oktatás kezdete óta a hozzáállásukban, az alkalmazott módszerekben, technikákban? Tapasztaltak-e fejlődést az első és a második digitális munkarendre történő átállás között? (2) Melyek a pozitív hozadécai a digitális oktatásnak (tanárok/tanulók vonatkozásában)? Mi az, ami esetleg a digitális oktatásban bevett gyakorlatokból átemelődött a jelenléti oktatásba? (3) Volt-e olyan tapasztalatuk, hogy a diákok nem egyenlő esélyekkel tudtak bekapcsolódni a digitális oktatásba? Mit tudtak ilyenkor tenni pedagógusként vagy intézményi szinten? (4) Melyek voltak azok a nehézsé-

gek, amelyekkel leggyakrabban találkoztak? (5) Hogyan tartották a szülőkkel a kapcsolatot?

A beszélgetésen a Jászság kilenc középiskolájából hat képviseltette magát, összesen 11 pedagógus vett részt az eszmecsereben. Tanulmányunkban a megszólalók nevei után közöljük a képviselt intézmény nevét, majd a megszólalást. A beszélgetést nem kérdés-válasz formában közöljük, hanem megpróbáltuk egy-egy tárgyalt téma köré csoportosítani, alfejezetekbe rendezve közzétenni azt. A tanulmányban található illusztrációkat Zsidó Zoltánné, a Terplán Zénó Kolping Technikum, Gimnázium és Szakképző Iskola tanára bocsátotta rendelkezésünkre. Így fogalmazta meg a rajzok keletkezési körülményeit: „Amikor május 10-én visszatértünk az iskolába, az első órára készítettem egy feladattal a gyerekeknek. Vittem be maszkokat kinyomtatva, és minden gyereknek adtam egyet, hogy rajzolja rá, hogy hogy élte meg az elmúlt fél évet. Néhányat emelnék ki. Volt, aki azt ábrázolta, hogy horgászik, más azt, hogy egyszer sütött a nap, egyszer esett az eső, egy diák két traktort rajzolt, ő a szülői vállalkozásban segédkezett, másnál megjelent a könyv és a Zoom, és szerepelt még a rajzokon innivaló, ágy, számítógép, filmek, munka, szobasarokban töltőn egy telefon, stresszlabda, pékség, ahol dolgozott a gyerek, illetve szárnyaszegett pillangó is. Ez a technika minden osztályban megkönnyítette számomra az élmények felelevenítését és feldolgozását.”

A kerekasztal-beszélgetésen elhangzott vélemények

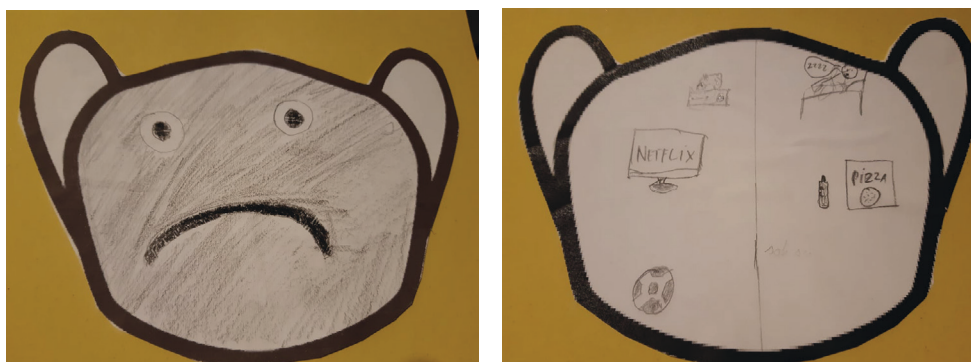
Különbség a digitális munkarend első és második szakasza között

Zsidó Zoltánné (Terplán Zénó Kolping Technikum, Gimnázium és Szakképző Iskola)

Külön jellemezném az első és a második digitális munkarendben zajló időszakot. 2020 tavaszán nagyon váratlanul ért minket az átállás, egyáltalán nem voltunk rá felkészülve, hiányzott az egységesség intézményen belül és intézmények között is. Ugyan megtanultam a Zoomot kezelni, de az órákra volt, hogy az osztály fele jelentkezett be, mert nem volt eszköz vagy internet, így egyáltalán nem volt produktív ez az időszak. Nem volt egységesség intézményen belül sem az alkalmazott felületek tekintetében: ki Classroomban, ki E-krétán, ki e-mailben, ki Messengeren küldte az anyagokat. Szeptemberben már egy kérdőívvel vártam a gyerekeket, amelyben rákérdeztem, hogy mi volt számukra az otthonról tanulás előnye, hátránya, mennyire voltak technikailag felkészülve. Ebben az időszakban már az intézmények is felkészültebbek voltak, egysége-sebbé váltak például az alkalmazott felületek.

Kármán Ágota (Szent József Katolikus Elektronikai Technikum, Gimnázium és Kollégium, Jászberény)

Egyetértek az előttem szólóval, annyi kiegészítéssel, hogy mi már az első hullám végén kérdőíves vizsgálatot végeztünk nemcsak a diákok, hanem a kollégák körében is a megélt tapasztalatokról. 2020. június–júliusban elkezdtünk arra készülni, hogy mi lesz, ha lesz következő hullám. Márciusban mi is átéltük a káoszt, nem is annyira a közismereti tárgyak esetében, hiszen azokat könnyebben meg tudtuk tartani, hanem sokkal inkább a szakmai tárgyak, például az elektronikai mérés, programozás kapcsán, hiszen ezek speciális eszközöket igényelnek. A második zárás idején már felkészültebbek voltunk. Egységesebbé váltak a felületek, a gyerekek is könnyebben tudták kezelni őket, ezáltal színesebbé is tudtuk tenni az órákat. Igyekeztünk rendszeres kapcsolatban lenni a tanulókkal: nemcsak a napi tananyagot és feladatokat küldtük, majd kaptuk vissza, hanem online találkoztunk velük az óra időtartamában. Ilyen szempontból a második hullám könnyebb volt, viszont hosszabb is, és nagyon rossz időszakra esett, a télre, ami elsősorban lelkileg viselte meg a gyerekeket.

1–2. kép

*Tanulói rajzok a kényszerű otthonlét alatt megélt érzelmek, jellemző elfoglaltságok megjelenítésére (Forrás: Zsidó Zoltánné)
Stelkoviczné Kreuter Anikó (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)*

Ősszel mi is megpróbáltuk egységesíteni a felületeket, ám ez nem egészen úgy sikerült, ahogy szeretettük volna. A feladatot nehezítette, hogy a kollégáim és én nem a legfiatalabb generációhoz tartozunk, mindent autodidakta módon tanultunk meg, és abban bízunk, hogy a gyerekek annyira profik ezeknek az eszközöknek a használatában, hogy félszavakból értik, amit mondunk. Ám azaz kellett szembesülnünk, hogy mi jobban fel vagyunk készülve a digitális felületek használatára, mint ők. Hiába próbáltuk egységesíteni, a második zá-

rásnál végül mindenki maradt annál a megoldásnál, amit márciusban kipróbált és betanult, és az egységesülés nem működött.

Dr. Zrupkóné Pernyész Livia (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

A digitális oktatás első szakaszában összeültünk a kollégákkal, megbeszéltük, hogy milyen alapelvek szerint tervezzük megvalósítani a tanítást a megváltozott munkarendben, megfogalmaztuk a diákok felé irányuló elvárásainkat, vagyis kidolgoztunk egy szabályrendszert. Aztán a gyakorlat nagyon sok mindent felülírt ebből. A második szakaszban már jóval felkészültebbek voltunk. Egységesebb volt a rendszer, tapasztaltabbak voltunk, illetve sok minden kiforrt magát. Egyértelművé vált például, hogy bekapcsolathatjuk-e a tanulókkal a kamerát vagy sem, van-e jogunk, hogy a gyerekektől ilyet kérjünk, és még nagyon sok kérdésre választ kaptunk.

Alkalmazott módszerek, eszközök, platformok, felületek

Magyar Zsolt (Szent József Katolikus Elektronikai Technikum, Gimnázium és Kollégium, Jászberény)

Én a módszertanhoz szeretnék egy pár gondolatot hozzáfűzni, egyetértve mindazokkal, amik elhangzottak. Azt tapasztaltam, hogy a tanárok is sokan sokféle-képpen álltak hozzá ehhez az egészhez. Én kifejezetten élveztem, hogy most sok eszközt tudok használni, amit mondjuk bizonyos tantervek technikai szegénysége miatt előben nem tudtam volna kipróbálni. Azzal viszont nem számoltam, hogy a tanulók időnként konzervatívabbak, mint mi vagyunk. Volt, amikor leállítottak, hogy képregénykészítés helyett inkább vázlatot adjak nekik. A tanulók egy része tehát arra vágyik, hogy a kész terméket elé rakják, és aztán azt vissza tudja adni. Arra számítottam, hogy megjelenik az önálló gondolkodás, önálló produktum, de ezt a valóság kicsit felülírta. Viszont minden változás egy lassú folyamat, tehát valami azért elindult. A szakaszoláshoz szerettem volna még kapcsolódni: volt két fázisa a digitális munkarendben való oktatásnak, erről már beszélünk. Viszont amiben most vagyunk, az is egy sajátos állapot, hiszen mindenki tapasztalja a saját intézményében, hogy nagyon sok hiányzó van az osztályokban. Mivel az online oktatást most nem használjuk, és nem tudjuk a hiányzókat elérni, kérdés, hogy jobb helyzetben vagyunk-e most, mint voltunk a Covid időszakában. Olyan szempontból igen, hogy mindig van a látókörünkben diák, de ha a hiányzók számát nézzük, akkor már kérdéses; tudnék olyan tanulóra példát mondani, aki már 80 órai hiányzásnál tart. Míg az online rendszerben mindenki egységesen hozzáfért a dolgokhoz, ez jelenleg nem működik, mert a hibrid oktatást nem használhatjuk.

Pernyész Anita (Lehel Vezér Gimnázium)

Én is a módszerekről szeretnék beszélni, illetve hogy rám hogyan hatott a digitális oktatás. Az elején én is azt éreztem, milyen jó, hogy rengeteg dolgot ki lehet próbálni a diákokkal, és hasonlót tapasztaltam, mint Zsolt, hogy a kevesebb néha több, és fontos a mértékletesség. Ami érdekes volt számomra, hogy mikor visszajöttünk az első hullám után, mintha a kollégák kicsit megenyhültek volna a mobiltelefonokkal kapcsolatban. Gondolok itt arra, hogy többször használjuk a mobiltelefon segítségét az órán, Kahootot alkalmazunk, és a gyerekek igénylik is ezt. Az otthoni időszak alatt sokszor készítettünk projekt munkákat a tanulókkal, és ezt a feladatot átalakítva beviszem a tanórákra is, és csoportmunka keretein belül dolgozzuk fel. Tényleg nehéz időszak volt, ugyanakkor tudtunk fejlődni és új dolgokat bevinni az oktatásba, ami a sok hátrány mellett hozadéka ennek a periódusnak. Módszertanilag meg tudtunk újulni, és egy kis frissességet vittünk a tanításba. A másik terület, amelyben fejlődtünk, hogy készítettünk egy netikettet a gimnáziumban, amelyben lefektettük többek között a kamerahasználat szabályait, a hiányzások vagy a felmerülő problémák (pl. internetelés hiányossága) bejelentésének módját. Szerencsére ezek működtek is a tavalyi évben.

Kovács Nóra (Szolnoki SZC Klapka György Technikum és Szakképző Iskola)

Amikor az első időszakban otthon voltunk, próbáltuk felvenni a ritmust, átállni az új helyzetre. A második időszakban igyekeztünk az előzőekből tanultakat alkalmazni, a már megismert eszközöket, alkalmazásokat felhasználni. Viszont az idő hosszúsága miatt a gyerekek nagyon sokszor eltűntek, ezért nekünk nagy problémát jelentett ez a bizonytalanság, hogy nem tudtuk, mikor kezdhetjük újra a jelenléti oktatást. Ez a létbizonytalanság a gyerekek részéről is egyfajta fásultságot, kimerültséget eredményezett, mentálisan megsínylették ezt az időszakot.

Módszertanilag biztos, hogy mindenki megújult: a pedagógusok és a diákok is olyan eszköztárat ismerhettek meg, amilyennel korábban nem feltétlenül találkoztak. Nálunk a felszereltség, a rendelkezésünkre álló eszközök határozzák meg, hogy mi az, amit jelenléti oktatásban is tudunk használni ezekből.

Szabóné Nagy Enikő (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

Én fizika–kémia szakosként már a második héten rájöttem, hogy az nem fog menni, hogy kiküldöm a feladatot, majd visszavárom és javítom, mert ha a diákok nem értik, nem tudom nekik elmagyarázni. Nekünk bevált a Discord, mert a gyerekeknek nem okozott problémát a bejelentkezés, és mert játékos felület. A tanév végén voltak olyan szülők, akik megköszönték, hogy páran

rendszeresen online órát tartottunk, és minden órát meg tudtunk így valósítani. A második alkalommal ugyanazzal a lendülettel kezdtünk, úgy terveztük, hogy minden óra meg lesz tartva. Eljutottunk a második szakasz online oktatásának a feléig, igyekeztem színessé tenni az órákat, amennyire lehetett, ám ennek ellenére a tanulók elkezdtek nagy számmal kimaradozni. Kénytelen voltam megkérdezni, hogy mi a probléma, mert lényegében nem változott semmi a korábbi munkaformához képest. Az osztály egy része, jellemzően a jobb képességűek, azt mondták, hogy nekik nincs szükségük arra, hogy megtartsam az órát. Azt kérték, hogy adjam ki a feladatot, ők majd elolvassák és beküldik. Volt, aki szeretett volna maradni, mert szüksége volt rá, hogy elmagyarázzam a tananyagot, de a többieknek nem volt erre igényük. Elfogadtam a helyzetet, hogy van, akinek ki kell küldenem a feladatot, ami részemről pluszmunkát jelent. Hozzáteszem, most ugyanitt tartunk, hiszen előfordul, hogy az osztály fele hiányzik, emiatt duplán dolgozunk.

Nem minden diák vett részt egyenlő eséllyel a digitális oktatásban

Kovács Nóra (Szolnoki SZC Klapka György Technikum és Szakképző Iskola)

A hozzánk járó diákoknak sok problémája volt ilyen szempontból. Sokszor az eszközhány és az internetelés is problémát okozott. Ezt próbáltuk intézményi szinten úgy megoldani, hogy kölcsönöztünk nekik tableteket, eszközöket, de ez is egy átmeneti megoldás volt. Az is nehézséget okozott, hogy olyan családokban, ahol 3-4 iskolás gyermek is van, ha mindenki rácsatlakozott az internetre, ledobta őket, vagy lassult, szakadozott az elérés. Akadt olyan diák, akit teljesen el is veszítettünk a hozzáférés hiánya miatt, mivel az internetet már nem tudtuk intézményi szinten biztosítani nekik. Ilyen esetekben papíralapon küldtük ki a tanulnivalót. Az osztályfőnök összegyűjtötte a szaktanároktól a tantárgyi feladatokat, és postával oldottuk meg. Ez nagyon nehezen működött.

Zsidó Zoltánné (Terplán Zénó Kolping Technikum, Gimnázium és Szakképző Iskola)

A második időszakban az osztályfőnök kis csoportokban behívta az érintett gyerekeket, így az iskolai wifiről be tudtak csatlakozni, illetve akik nagyon lemaradtak, kimaradtak, azokat is behívta, mert nem küldték a feladatokat, és sokan bukásra álltak. 2020 szeptemberében én felmértem, hogy az osztályomban milyen a technikai felkészültség. Kiderült, hogy többeknek nincs eszközük. Ezen úgy tudtam segíteni, hogy egy volt évfolyamtársam felajánlásának köszönhetően 5 laptopot kaptunk, amit kiosztottam az osztályban.

Dr. Zrupkóné Pernyész Livia (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

Nálunk eszközprobléma alapvetően nem fordult elő. A gyerekeknek lehetősége volt az iskolából eszközt kölcsönözni, de nem tudok róla, hogy valaki élt volna ezzel. Ezért nem is az eszközhiányt emelném ki, hanem inkább azt, hogy több esetben előfordult, hogy a szülők nem feltétlenül értették meg, hogy miről is szól valójában a digitális oktatás. Akadt olyan szülő, akinek a számára nem volt világos, hogy a gyerek ebben az időszakban nem pihen, vagy épp a szabadidejét tölti otthon, hanem továbbra is iskolai kötelezettségei vannak, hiszen tanköteles korú. Többször szembesültem például olyan helyzettel a saját ballagó 12.-es osztályomban, hogy a gyerek beállt a családi vállalkozásba, és azért nem tudott bekapcsolódni a digitális órákba, mert anyagbeszerzéssel volt elfoglalva, vagy más esetben a testvérére vigyázott, vagy épp a mezőgazdasági munkákba kapcsolódott be, ezért maradt le az óráról. Elég nehéz helyzet elé állítottak ezek az esetek. A szülő vállalta, hogy igazolja gyermeke hiányzásait, én viszont tisztában voltam vele, hogy jó képességű diák lévén, ha nem digitális oktatásban tanul, az érettségije sokkal jobban is sikerülhetett volna.

3–4. kép

Tanulói rajzok a kényszerű otthonlét alatt megélt érzelmek, jellemző elfoglaltságok megjelenítésére (Forrás: Zsidó Zoltánné)

A digitális munkarendben zajló oktatás során megélt nehézségek

Magyar Zsolt (Szent József Katolikus Elektronikai Technikum, Gimnázium és Kollégium, Jászberény)

Nagyon sokszor visszakaptuk, hogy túl sok platformot használunk. Ezt olyan szempontból cáfolnám, hogy esetünkben például adott volt a Classroom mint egységes felület, az volt inkább szerteágazó, hogy azon belül ki mit csinált,

mondjuk online órát tartott, de volt egy videókonferencia-felülete is, illetve használt még pluszban egy-két alkalmazást. Viszont ha a heti 34-37 óraszám-mal terhelt tanulók nézőpontjából nézzük meg, hogy hogy néz ki egy ilyen Classroom, s hogy abba hogy érkeznek a napi feladatok, akkor talán úgy fogalmazhatnánk meg helyesen ezt a problémát, hogy nem a platform volt sok, hanem nagyon sokfelé kellett egyszerre odafigyelni. Biztunk abban, hogy önállóbbak lesznek, és támogattuk is őket ebben. Én személy szerint digitális órarendet készítettem nekik, és tanácsokkal láttam el őket, hogy hogy érdemes beosztani az idejüket. Ám az időmenedzsment sajnos nem működött. Az idő fogalma a digitális és a jelenléti oktatásban két különböző kategóriává vált. A gép előtt ülni több órán keresztül, illetve a tanteremben leülni a napi 6-8 órát teljesen más időgazdálkodást tett lehetővé. Ezzel sokszor nem tudtak mit kezdeni. Legtöbbször csak azt nézték, hogy mikor van a beadandó határideje. Nem tudtak abban gondolkodni, hogy ahogyan a normál iskolarendszerben, úgy digitális keretek között is egyik napról a másikra készüljenek, hanem csak a határidőket figyelték, sokszor az utolsó pillanatban adták be a feladatokat, s ha nem sikerült időre teljesíteni, egyszerűen elengedték. Ez a probléma egyébként a tanári oldalon is megjelent: volt rá példa, főként a rendszer elején, hogy a kollégák akár hétvégén vagy a késő esti órákban töltöttek fel feladatokat, ami nehezítette a teljesítést. Én tehát azt gondolom, hogy az időgazdálkodás volt a legnagyobb probléma tanulói és tanári oldalról is.

Nagy Zsófia (Lehel Vezér Gimnázium)

Számomra a számonkérés jelentette a legnagyobb problémát. A tanulók leleményessége ezen a területen határtalan volt. Az elején próbáltam bebiztosítani, hogy ne legyen lehetőségük csalásra, módszereket, eszközöket kerestem ennek megelőzésére, de minden próbálkozásom ellenére sikerült nekik. El kellett fogadnom, hogy az, aki jelenléti oktatásban hármastanuló volt, az a digitálisban ötös lett, és nem volt semmilyen eszköz a kezemben, hogy bebizonyítsam az ellenkezőjét. A Redmenta egy jól működő felület a számonkérésre, ám egy pillanat alatt elkészítik a képernyőfotót a megoldásokkal, és már küldik is egymásnak, vagy rám keresnek felhasználóként, és megtalálják a munkámat. Nagyon sok lehetőségük volt kijátszani minket. Próbálkoztam online kvízekkel, amikor élőben, egyszerre töltötték a tesztet, ráadásul úgy, hogy különböző sorrendben kapták meg a kérdéseket, hogy ne legyen idejük arra, hogy egymásnak átküldjék. Ez valamennyire működött. A másik tényező, ami nekem is problémát okozott, az az idő. A gyerekek elvárták, hogy ne zavarjuk őket iskolaidőn kívül, és én tartottam is magam ehhez, ők azonban este 11-kor is írhattak, hogy nem értik a feladatot, magyarázzam el még egyszer, segítsek nekik, vagy épp a beadandót küldték éjszaka.

Pernyész Anita (Lehel Vezér Gimnázium)

Egy idő után azt vettem észre a kollégáimmal együtt, hogy nonstop tanár lettem. Reggel felkeltem, leültem a gép elé, és azt vettem észre, hogy még este 10-11 órakor is ott ülök és olvasom, ellenőrzöm, javítom a gyerekek által küldött feladatokat, fogalmazásokat, projektmunkákat, válaszolok az e-mailekre, feladatokat állítok össze. Mindeközben már kifolyt a szemem az egész napos monitor előtti munkától, mert nem ehhez voltam hozzászokva. Az eddigi terheinkre a digitális oktatás még többet rakott, amit nem volt könnyű viselni. Az időkezelés tényleg neuralgikus pontja volt ennek az időszaknak, például hogy el tudjam határozni, hogy este 8 után már nem vagyok hajlandó e-mailekre válaszolni, mert nekem is van magánéletem.

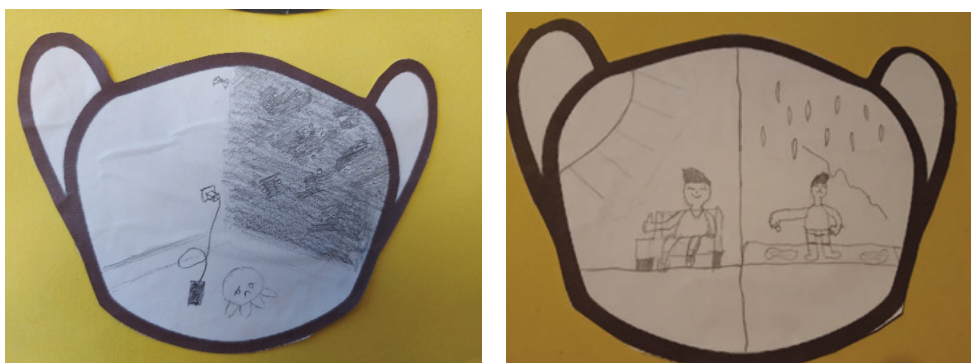
Dr. Zrupkóné Pernyész Livia (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

Számomra is a számonkérés volt a legnagyobb kihívás. Több digitális beszélgetésen, fórumon részt vettem az online időszakban, és mindenhol feltettem azt a kérdést, hogy hogy lehet biztonságosan számonkérni online. A leghasználhatóbb válasz, amit kaptam, az volt, hogy úgy kell feltenni a kérdést, hogy ne lehessen utána nézni a megoldásnak, ne lehessen pillanatok alatt kikeresni a választ. Emiatt sok tanuló nem biztos, hogy a saját tudása alapján tudott javítani a jegyein. Az időbeosztással kapcsolatosan ugyanazt tapasztaltam, hogy reggeltől estig a gép előtt ülök. Meg kellett határoznom, hogy ettől eddig tart a munkaidő, és azután már leteszem a feladatokat. Az adminisztráció, az írásbeli ügyintézés is rengeteg időt vitt el pluszban. Tavaly a végzős osztállyal napi szinten kellett fontos információkat megosztanom, például szervezési kérdésekben, szavazásokat tartani, döntéseket hozni. Ami osztálytermi környezetben egy gyors kérdés-válasz, az online kontextusban sokkal hosszadalmasabb, időt rabló folyamat, mire mindenki megválaszolja a kérdést, visszakérdez, magyarázatot kér, ezt mind írásban kommunikálni sokkal bonyolultabb.

Borics Béla (Szolnoki SZC Klapka György Technikum és Szakképző Iskola)

Én visszamennék az elejére. Nagyon kevesen tudják, hogy a szakképzésben részt vevők csak kilencedik évfolyamon tanulnak digitális kultúrát, heti egy órában. Én tavaly szakács-eladók végzős osztályfőnöke voltam. A tizenegyedikeseim a kilencedikben elsajátított digitális ismereteikre tudtak építeni. A telefont tudták használni, de nem minden platformot, és eszközhiány is előfordult több esetben. Én tehát nem kedveltem a digitális oktatást. Az előbb említett okokon túl azért sem, mert testnevelést tanítok. Ha a vasalódeszkás kolléga esetét nézzük, akkor ez már egy olyan terület, ahol a kreativitást nem értékelik. Másrészt nagyon magunkra hagytak minket. Úgy voltak vele, hogy majd a pedagógus kitalálja. Adtak egy-két platformot, és mindenki próbált boldogulni

a maga módján, ami vagy sikerült, vagy nem. Nekem testnevelésből voltak problémáim, de szerintem ez a NETFIT-felmérés eredményeiben meg is fog mutatkozni. Azt vettem észre, hogy a gyerekek ellustultak, elveszítették a motivációjukat. További problémaként azt látom, hogy a tanulók sem voltak erre felkészülve, alapvető digitális kompetenciáik hiányoznak. Aki például szakképzésben végez, és vállalkozó lesz, annak fontos lenne, hogy tudja kezelni az Ügyfélkaput, el tudja készíteni egy digitális adóbevallást stb., ezt ezek a gyerekek nem fogják tudni. Persze akadnak kivételek tanulók és kollégák között is, akik nagyon lelkiismeretesek álltak a digitális oktatáshoz, sikeresen leérett-ségiztek, és a szakmunkásvizsgák is sikerültek a végén.

5–6. kép

Tanulói rajzok a kényszerű otthonlét alatt megélt érzelmek, jellemző elfoglaltságok megjelenítésére (Forrás: Zsidó Zoltánné)

Szabóné Nagy Enikő (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

Az online oktatás során a diákok elkényelmesedtek. Amikor elkezdődött a 2021–22-es tanév, a gyerekek elvárták volna, hogy a jelenléti órán se kelljen semmit írni, inkább tegyék fel a Classroomba az anyagot és a házi feladatot. Nehéz volt visszatérni az eredeti keretek közé, és elfogadtatni velük, hogy nem szeretnék duplán vagy triplán dolgozni. Ez persze nem azt jelenti, hogy időnként nem lehet kiegészítésekkel élni a Classroomban, vagy elkészíteni egy feladatlapot Redmentában, de alapvetően a hibrid rendszer nálam nem vált be.

Halászi Zoltán (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

Én pótcselekvésnek tartom az egész digitális munkarendet. Elég rossz véleményem van a hatékonyságáról. Történelmet tanítok. Maga a rendszerre való átállás nekem nem okozott gondot: az iskolánk kiváló digitális felszereltséggel rendelkezik, laptopokkal, projektorral, okostáblával. Évek óta prezentációkat készítünk, mindenféle online felületet (YouTube, Mozaweb stb.) használunk

az órákon. Ennek ellenére úgy érzem, nem sok értelme volt a digitális munkarendben zajló oktatásnak. Én is tartottam zoomos órát, csináltam hangos PPT-t. De online teljesen más volt beszélni, 20 perc után untam magam én is. A diákok eltűntek, nem tudtam, mit csinálnak közben. Ők láttak engem, én nem láttam őket, beszéltem a semmibe. Kérdezgettem őket, de nem akartak velem kommunikálni. Bűvészkedhettem, de igazából a nyúl a kalapból nem került elő soha, úgy éreztem. Az volt a legnagyobb gond, hogy sokan úgy próbáltuk az egészet kezelni, hogy ugyanazt akartuk csinálni, mint jelenléti oktatásban. Kellott egy paradigmaváltás, hogy rájövünk, hogy ez nem működik. Az értékelés számomra is kritikus pont volt, nekem is feltűnt, hogy hármas tanulókból hirtelen ötösök lettek, rájöttem, hogy a hagyományos út nem működik, ezért próbáltam projektalapon megközelíteni, de a végére már én is elvesztettem a motivációt. Úgy éreztem, magunkra maradtunk, ránk zuhant ez az egész, tanárookra, gyerekekre, családokra... Nem ez a jövő, én úgy gondolom. Ez a magyar társadalomnak meg az egész magyar tanári karnak szerintem sok volt. A kollégák mondták, hogy azt gondolták, a mai gyerekek digitális bennszülöttek. S tényleg, kiválóan tudnak chatelni, tiktokozni, de egyébként, hogy másra is lehet használni a telefont, azt nem tudják. Mi, tanárok, előrébb voltunk, akármilyen idősek vagyunk is.

Stelkoviczné Kreuter Anikó (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

Ami nagyon rosszul érintett, az az volt, amikor láttam, hogy még csak meg sem nyitották a kiadott feladatot, ennyire motiválatlanokká váltak. A másik negatív tapasztalatom a kommunikációval kapcsolatos. A Krétán keresztül a gyerekek unintelligensen és tiszteletlenül leveleztek velünk. Mi így kezdtük a levelet: „Drága gyerekek, most ezt küldöm, így kérem vissza, a határidő... stb.” Válaszként se egy megszólítást, se egy aláírást nem kaptunk. Én magyar szakosként küzdöttem velük, írtam, hogy „Kedves XY, ha a tanárodnak írsz, szólítsd meg”. Harmadik, negyedik kérésemre már sikerült is nekik.

Halászi Zoltán (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

Én is ezt tapasztaltam a kommunikáció kapcsán. Az online térben nekik mi arc nélküliek voltunk. Ugyanúgy kezeltek, mint a társaikat. Mindenféle csoportokban benne voltak párhuzamosan, és nem jöttek rá, hogy miközben csoportot váltanak, stílust is váltani kéne.

Szabóné Nagy Enikő (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

De hogy is tanulhatták volna meg, hogy hogyan kell egy tanárral Messengeren levelezni? Ezt nem tanítja nekik senki. Mint ahogy a korábban említett Ügyfélkapu-használatot sem.

Halászi Zoltán (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

Az információ ott van előttük, elérhető minden, csak rá kellene keresni a digitális térben, de teljesen másra használják ezeket az eszközöket. Nagyon elcsúsztunk az ő világuktól, én úgy érzem, akármennyire is nem vagyunk korban távol tőlük. Én negyvenegy évesen úgy érzem, lépést tartok a fejlődéssel, de mégsem tudok azonosulni az ő világukkal, mély a szakadék közöttünk. Ezek a fiatalok eddig is függők voltak már, addiktív gyerekek telefonnal. Ez a rendszer még inkább rászoktatta őket, hogy függjenek ezektől az eszközöktől. Egy paralel világban éltek, ahol több csatornán párhuzamosan folyt a kommunikáció. A diák valamit írt a tanárnak, de ugyanabban az időben több másik csoportban is aktívan jelen volt. Megvan az a veszélye is a digitális technikának, hogy az ingerküszöböt folyamatosan feljebb teszi, a tanár próbál még viccesebb, még jobb lenni, de egy idő után minden törekvés kevés. Jelenléti oktatásban egyébként nálunk az iskolában tilos a telefonhasználat, a felsőbb évfolyamokon bevált az a rendszer, hogy a telefont órán be kell adni.

A digitális munkarendben zajló oktatás pozitív hozadékai

Dr. Zrupkóné Pernyész Livia (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

Azért nagyon sok pozitívumot is hozott ez az online időszak. Az online oktatásban bevált módszerekből nagyon sokat beemelttem a jelenléti órákra is. Mikor elkezdtük az idei tanévet, sok osztálynál frissítettem a Classroomot, ahová rendszeresen töltök fel kiegészítő anyagot, vázlatot, akárcsak egy, a tanórához kapcsolódó YouTube-videót, és felhívom a figyelmüket arra, hogy ha tehetik, otthon nézzék meg a plusztartalmakat. Sokkal könnyebben, biztonságosabban nyúlunk azokhoz az online felületekhez, amelyek eddig is léteztek, csak egyszerűen nem ismertük, nem használtuk őket. Az egyik testvériskolánkkal például a mostani helyzetben nem tudjuk fizikálisan tartani a kapcsolatot, viszont a Meet rendszeren keresztül online találkozhatunk, így a digitális lehetőségeknek köszönhetően ez a kapcsolat élő tud maradni. Sok szempontból kinyílt a világ a digitális oktatás következtében.

Stelkoviczné Kreuter Anikó (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

Én még egy felületről szeretnék beszélni, ez a DKT, vagyis a digitális kollaborációs tér. Én nagyon szerencsés helyzetben voltam, ellentétben a történelem és magyar szakosakkal, hiszen csak éneket tanítottam. Nyilván rövid idő alatt letudták az óráimat. Számomra a Kréta e-naplóban követhetetlen volt az üzenetek özönlése, ám ekkor a kollégáimtól megtudtam, hogy van ez a DKT

felület. Nekem nagyon bevált, mert a segítségével mindig tudtam, hogy melyik osztályban vagyok, hogy hívják a gyereket, mire válaszol a gyerek.

7. kép

Tanulói rajzok a kényszerű otthonlét alatt megélt érzelmek, jellemző elfoglaltságok megjelenítésére (Forrás: Zsidó Zoltánné)

Kovács Nóra (Szolnoki SZC Klapka György Technikum és Szakképző Iskola)

Engem a szülőkkal való kapcsolattartás szempontjából is pozitív csalódás ért. Korábban nem sűrűn jártak be a szülők a szülői értekezletekre, viszont a Meet felületen tartott alkalmak sokkal látogatottabbak voltak. Ilyenkor a gyerekeknek kellett segíteni a szülőt, hogy be tudjon lépni a Meetre, tehát már tudta ellenőrizni, hogy a gyerek részt vesz-e az órákon. Volt, akinél így derült ki, hogy nincs ott az órákon, hiszen nem tudott belépni a szülő az értekezletre. Mivel a szülő beelátott a felületbe, szembesült azzal, hogy hogy zajlik a munkánk, és a véleménye is változott rólunk. Azt tapasztalom, hogy a mostani osztályom szülői csoportjával sokkal bizalmasabb a kapcsolat, mint a korábbiakkal, ami lehet, hogy ennek az időszaknak köszönhető.

Halászi Zoltán (Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium)

Ami jó volt benne, hogy a komfortzónából kikököntetett minket. A gyerekeket is, és minket is. Jó, ha az ember nem mindig ugyanabban van.

Stelkoviczné Kreuter Anikó (Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium)

Illetve pozitívum, hogy sok mindent meg tudtunk csinálni egyedül is.

Pernyész Anita (Lehel Vezér Gimnázium)

Én nem értek egyet azzal, hogy nem ez a jövő, sok gyakorlati haszna volt ennek az időszaknak. A gyerekek megismertek különböző platformokat, és ha esetleg elmennek dolgozni, találkozhatnak ugyanezekkel. Ez mégiscsak előrelépésként

értékelhető. Az oktatásban is váltásban vagyunk, egy átmeneti időszakot élünk meg, amikor a hagyományos dolgokról digitális megoldásokra térünk át. Ennek egy része már megvalósult, más része még nem. A bemeneti és a kimeneti ponton még szinte minden hagyományos módon zajlik, de a mérések egy része már digitálisan. Én azt gondolom, hogy próbáljuk meg ezeket az értékeket kivenni ebből az időszakból.

Összegzés

A résztvevők egyetértettek abban, hogy különbséget kell tenni a digitális munkarendre történő átállás első és második szakasza között, mert mind felkészültségben, mind jártasságban másként érintette őket is, és a tanulókat is a két periódus. A módszerekhez, eszközökhöz, alkalmazott felületekhez való hozzáállás, az ezekben való jártasság is különbözött mind a tanárok, mind a tanulók tekintetében. A kerekasztal több részvevője is megállapította, hogy a digitális munkarendre való átállás két lezárult szakaszával nem tekinthető befejezettnek a vírushelyzet okozta átrendeződés az oktatásban, hiszen ha teljes lezárás nincs is, azért a vírus továbbra is befolyásolja az iskolai jelenlétet. A kerekasztal résztvevői beszámoltak olyan tapasztalatokról is, hogy a diákok nem egyenlő esélyekkel vettek részt az oktatásban: volt, hogy eszközhiány vagy más otthoni körülmények nem tették lehetővé az online órákba való bekapcsolódást, és olyan is volt, aki teljesen elveszett a digitális oktatás idején.

A pedagógusok egyik fontos észrevétele, hogy a diákok motivációja csökkent az idő előrehaladtával (ugyanerről számolnak be Németh et al. [2021] is tanulmányukban). A kerekasztal-beszélgetésen részt vevő középiskolai tanárok egyetértettek abban, hogy a diákok egy jelentős része elkényelmesedett, sőt ellustult a digitális munkarendben zajló oktatás idején. Egy párhuzamosan, középiskolás tanulók körében végzett vizsgálat eredményeinek ismertetésekor a tanulói motiváció hanyatlásának hátterében Magyar et al. (2021) megemlíti a tanárral való napi kontaktus, a közvetlen formában történő, egyénre szabott verbális és nem verbális visszajelzések hiányát vagy háttérbe szorulását, továbbá hangsúlyozzák, hogy a lelki és fizikai megterhelés is sok esetben kihívást okozott, és a tanulási teljesítmény rovására ment.

A beszélgetők kritikus pontként emelték ki az időmenedzsmentet is, amely sem a tanárok, sem a diákok oldalán nem működött hatékonyan. A pedagógusok közül sokan „non-stop” tanárok lettek, hiszen még késő éjjel is a gyerekek kérdéseire válaszoltak, a feltöltött feladataikat javították, vagy épp a másnapi órák digitális előkészítését végezték. További megterhelő körülményeket és feladatokat jelentettek még az eddig említetteken túl a számonkérés tisztasá-

gának és objektivitásának ellehetetlenülése, a megnövekedett adminisztrációs terhek, a digitális kompetenciáik hiánya, valamint az online térben megváltozott kommunikációs stílus.

Mindezek mellett a digitális oktatásnak pozitív hozadékait is tapasztalták, ezek között említették a kerekasztal résztvevői, hogy sokat fejlődtek ők is, és a tanulók is a különböző digitális platformok használatát illetően, és ezeknek a felületeknek egy része a jelenléti oktatásban is használható. A kerekasztal-beszélgetés optimista légkörben záródott: a résztvevők bíznak abban, hogy a jövőben nem kerül sor teljes digitális munkarendre történő átállásra, de ha mégis, akkor azt már felkészültebben tudják fogadni.

Irodalomjegyzék

- Bernhardt, R., Furcsa, L., Sinka, A., & Szaszko, R. (2020). Digitális pedagógiai tapasztalatok tanítóként: lehetőségek a karanténpedagógiában. In T. Lengyelne Molnár (Ed.) *Agria Média 2020. „Az oktatás digitális átállása korunk pedagógiai forradalma”* (pp. 93–108). Líceum Kiadó.
- Bernhardt, R., & Szaszko, R. (2021). Módszertani megoldások és lehetőségek a digitális tanrendben történő oktatás idején – fókuszban az alsó tagozat. In R. Fodor Karainé, O. Gombocz, & Á. K. Miklós (Eds.), *Pedagógiai változások – a változás pedagógiája III.* (pp. 11–24). Pázmány Péter Katolikus Egyetem.
- Czifrusz, D., Misley, H., & Horváth, L. (2020). A digitális munkarend tapasztalatai a magyar közoktatásban. *Opus et Educatio* 7(3), 220–229. <https://doi.org/10.3311/ope.394>
- Gyarmathy, É. (2021). A COVID-19-járvány hosszabb távú pszichológiai hatásai – különös tekintettel a gyerekekre 1-2. rész. Magyar Tudományos Akadémia. https://mta.hu/tudomany_hirei/a-covid-19-jarvany-hosszabb-tavu-pszichologiai-hatasai-kulonos-tekitettel-a-gyerekekre-111387
- Jakab, Gy. (2020a). Iskola – járvány idején 1. rész. *Iskolakultúra*, 30(9), 64–76. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2020.9.64>
- Jakab, Gy. (2020b). Iskola – járvány idején 2. rész. *Iskolakultúra*, 30(10), 53–64.
- Magyar, Á., Badenszki, L., & Urbán, O. (2021). Tanulási motiváció és attitűd a digitális oktatás idején. *Mester és Tanítvány*, Emlékkötet, 74–8.
- Németh, Sz., Rajnai, R., Cziboly, Á., & Bethlenfalvy, Á. (2021). A karanténoktatás tapasztalatai szegregátumban és azon kívül – 18 tanulói és szülői fókuszcsoporthoz beszélgetés alapján. *Iskolakultúra*, 31(6), 17–34. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.06.17>

- Osváth, A., & Papp Z. A. (2020). Digitális fordulat az oktatásban? A digitális távoktatás tapasztalatai, lehetséges következményei. *Szellem és Tudomány*, 11(2), 179–205. https://atti.uni-miskolc.hu/docs/SzellemesTudomany2020_2.pdf
- Réthy, E. (2003). *Motiváció, tanulás, tanítás. Miért tanulunk jól vagy rosszul?* Nemzeti Tankönyvkiadó.

Absztrakt

A Covid-pandémia okozta digitális munkarendre történő átállás 2020 márciusában váratlanul érte a köznevelési intézmények pedagógusait és tanulóit is. Mind a tanárok, mind a diákok oldaláról megterhelő időszak volt, ugyanakkor számos ponton fejlődést is hozott. Tanulmányunkban a Jászság középiskolái által delegált pedagógusok részvételével készült kerekasztal-beszélgetésen (2021) elhangzottakat szeretnénk ismertetni. A beszélgetésen a résztvevők a Jászság hat középiskolájából érkeztek, és összesen 11 pedagógus vett részt a diskurzusban. Az eszmecsere eredményeként kirajzolódtak a digitális munkarendben történő oktatás negatív és pozitív hatásai is.